ÎNCEPUTURILE POETICE ALE LUI MIHAI CODREANU

DE

GABRIELA DRĂGOI

Volumele de început ale lui Mihai Codreanu, *Diafane* [1] și *Din cînd în cînd, Poezii* (1901—1903) [2], considerate de autorul însuși și de cei care s-au ocupat de activitatea lui poetică, drept încercări, simple exerciții pregătitoare pentru volumele ce-l vor consacra, fuseseră concepute totuși cu valoare în sine, desigur cu speranța depășirii ulterioare, și, mai mult încă, nu fără pretenția unei recunoașteri oficiale a reușitei. Dovada este făcută, cel puțin pentru primul volum, mai întîi de solicitarea unei prefețe sub semnătura lui Titu Maiorescu [3] și apoi, de prezentarea volumului la concursul de premii literare ale Academiei Române [4]. Ambele acțiuni s-au soldat cu eșec, deși în scrisoarea de răspuns [5], Titu Maiorescu recunoștea talentul tînărului poet și îl invita la București pentru o discuție asupra poeziilor lui.

De altfel, în ediția definitivă [6], Mihai Codreanu introduce cîteva poezii din aceste prime volume, ca și renegate, recunoscîndu-le dreptul de a figura într-o astfel de ediție fie prin integrarea, de multe ori fără necesitatea retușului, în concepția sa matură despre artă, fie ca simple motive poetice ce mărturiseau avîntul unei prime vîrste.

Ca în orice creație, primele lucrări dezvăluie disponibilitățile artistice, concretizate într-un prim mănunchi, abandonate sau continuate, oferă sugestii prețioase în legătură cu afinitățile poetului, cu

[1] M. Codreanu, *Diafane*, Iași, 1901.

[2] Mihai Codreanu, *Din cînd în cînd, Poezii* (1901—1903), Iași, f. a.

[3] Biblioteca Academiei R.S.R., Corespondență, fondul Maiorescu, cota $S\frac{4}{XII}$ (1).

[4] M. Codreanu, *Diafane, Versuri*, Iași, 1901 — Raport de D. C. Ollănescu, în „Analele Academiei Române", XXIV, 1901—1902, p. 375—379.

[5] Vezi mai sus nota 3, conform însemnării lui Maiorescu pe scrisoare: „Răspuns 15/28 sept. că nu-i fac prefață, dar că are talent și să vie pe la 30 sept. la București, dacă vrea să discutăm asupra poeziilor lui. T. M.".

[6] Mihai Codreanu, *Statui*. Sonete și evadări din sonet, București, 1939.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

sursa influențelor puternice sub semnul cărora se formează; ele sînt omagiul adus modelului, dar și încercarea de afirmare a originalității. Se înțelege că există și trăsături caracteristice doar pentru această perioadă, dar dincolo de menționarea lor, studiul asupra începuturilor dă posibilitatea caracterizării diferențiate a individualității poetului și ajută la reconstituirea evoluției normale, cu evitarea trunchierii și prezentării unei anume laturi ca singura existentă și posibilă.

După încercări timpurii în revistele vremii [7], Mihai Codreanu își publica în 1901 volumul *Diafane*, dedicat „Memoriei neîntrecutului maestru al literaturii românești, Mihail Eminescu" cu un motto din *Scrisoarea IV*, corespunzător cu starea de infatuare juvenilă a celui ce-și afirma apartenența la gruparea poeților printr-un semeț *Anch'io son poeta* [8], rostit probabil ,ca odinioară Correggio, la confruntarea cu maeștrii săi. Mihai Codreanu continuă apoi cu un volum de titlu și proporții modeste, *Din cînd în cînd*, în care folosește aproximativ aceleași coarde, dar cu unele indicii suplimentare asupra cadrului în care se va statornici poezia sa.

Poeziile din aceste două volume se născuseră la cumpăna veacului, într-o atmosferă în care orientările în poezie își disputau întîietatea și discipolii. În occident parnasianismul apusese; simbolismul își afirma cu violență veleitățile novatoare, risipindu-se într-o mulțime de școli și direcții. La noi se încerca adoptarea acestor curente, pe cînd, pe de altă parte, poezia unor scriitori de prestigiu promova inspirația națională. Deși exista o largă orientare de înnoire, cu inspirații din poezia străină, o bună parte a poeziei române se afla încă sub influența lui Eminescu, prin încercări de continuare și originalitate, ce eșuau, nu o dată, în epigonism. Capacitatea de captare și asimilare a îndrumării optime era dificilă și unui autor format, dar mai ales unui începător. După cum se va vedea, poezia lui M. Codreanu din această perioadă va întruni în căutările ei diversitatea unui peisaj literar, cu adăstarea în umbra marii poezii, dar și cu tentative de clarificare și emancipare.

Motivele lirice la Codreanu vor fi în poezia de început de cea mai diversă sursă, desfășurate în maniere contradictorii, fără a se delimita cu certitudine stabilitatea unei atitudini proprii și a unui credo artistic definitiv.

Încă de pe acum se conturează predilecția poetului pentru marile probleme ale umanității, pentru descifrarea sensului universului și societății, probleme abordate cu îndrăzneală aici, reluate, amplificate și nuanțate în toate celelalte volume.

Desfășurată în ample construcții poematice, setea de adevăr se zbate într-o oscilație permanentă între entuziasm-bucurie și revoltă plină de neîncredere, pînă la afirmarea lipsei de finalitate a existenței universale, idee ce-și află unica soluție etică într-o izolare voluntară

[7] „Lumea ilustrată", „Viața", „Opinia", „Evenimentul", „Adevărul".
[8] M. Codreanu, *Diafane*, p. 1.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

a individului. Ca substanță lirică aceste atitudini se propuneau poetului pe de o parte din arsenalul vîrstei sale — avîntul, răsvrătirea, căutările — pe cînd altele erau impuse de cultul poeziei de frunte, căreia tînărul poet îi căuta cu ambiție replica.

Caracteristică este — dintru început — consemnarea în poezia sa a punctului terminus al frămîntării: totul apare ca un proces finit de cunoaștere a universului și a socialului, nicidecum sintetizat printr-o rezolvare pozitivă, ci prin proclamarea tainei asupra evoluției, destinului. Sensurile adînci, iscodirea dincolo de marginile acestei opacități, risipirea în întrebări, tentativele de străpungere a aparentei ignoranțe prin analiza rațională a mecanismului nu sînt exploatate în poezia lui Codreanu. El preferă lansarea într-o filozofie generalizatoare, căreia nu-i lipsesc totuși crispările tragice, patinînd pe locurile comune ale motivelor, risc ce și-ar fi asigurat succesul doar prin vigoarea marelui talent; în poezia de început a lui Mihai Codreanu încercarea are deseori ca efect didacticismul și prolixul.

Viața este concepută ca o retrăire monotonă în forme diferite, „forme și sarbede și seci" [9], predestinate originar să parcurgă același drum spre neant, zădărnicie. Dansul absurd al astrelor, răsărite din pustiu „ca rînd pe rînd să piară de vreme mistuite!..." [10], simbolizează aceeași trecere perpetuă prin gol:

„De-o veșnicie astfel vă chinuiți, zburînd
prin sferi nemărginite și-n noapte surîzînd
destinului despotic
pe care-l înfruntați" [11].

Ideea, transpusă aici destul de stîngaci, va fi reluată în ediția definitivă [12], unde Codreanu va îndepărta nuditatea etalării, înlocuind-o cu o arhitectură mai disciplinată, cu un alt simț al imaginii, solicitate acum să înlăture ariditatea variantei din volumul *Diafane*.

Existența umană este văzută în *Soci malorum*, de exemplu, nu în strictă delimitare spațială și temporală, ci în fluxul universal, laolaltă cu cerul și pămîntul, în continuă agitare de „năluci" [13], încununată doar de florile sterpe ale veșniciei:

„Se nasc — începe agonia,
trăiesc mai mult sau mai puțin,...
le cîntă moartea simfonia
și-apoi... dispar de unde vin" [14].

Este evidentă sursa acestor cugetări în poezia lui Codreanu: prin filiera poeziei eminesciene, el va adopta poziția pesimismului

[9] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 8.
[10] M. Codreanu, *Diafane*, p. 8.
[11] M. Codreanu, *op. cit.*, loc. cit.
[12] M. Codreanu, *Statui*, București, 1939, p. 216.
[13] M. Codreanu, *Diafane*, p. 65.
[14] M. Codreanu, *op. cit.*, loc cit.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

agnostic, atît de răspîndită la sfîrșitul veacului trecut. Nu e greu să recunoaștem dureroasa luciditate a lui Eminescu:

> În veci aceleași doruri mascate cu-altă haină
> Și-n toată omenirea în veci același om —
> În multe forme-apare a vieții crudă taină,
> Pe toți ea îi înșală, la nime se distainã,
> Dorinți nemărginite plantînd într-un atom" [15]

ca punct de plecare pentru poeziile lui Codreanu citate mai sus, al căror șir poate fi încă mult îmbogățit (*O zi pierdută* [16], *Post-mortem* [17], *Enigma* [18] etc.).

În aceste viziuni de ansamblu, fără o concretizare prea fericită în planul artistic, se observă consecvența cu care apar cîteva formule cheie, urmate cu asiduitate, multiplicate nenumărat, cu destulă monotonie, notate cu majusculă și ridicate la rangul de principii universale: *Neant, Nemic, Eternitate, Etern, Infinit* etc. Acceptînd interesul acestor idei sau mai bine zis stări psihice, căci este vorba de o pătrundere afectivă nu conceptuală, poezia nu putea rămîne aici. Tocmai datorită prezentării exterioare, printr-o succesiune de afirmații explicite, fără concret artistic, multe din poeziile lui Codreanu nu au vibrația izvorîtă dinlăuntrul imaginilor, o dată cu frămîntarea lor, care să vizeze mai întîi sensibilitatea și apoi prin ea intelectul. Tendința aceasta de devansare a desfășurării compoziționale va afecta și unele poezii din volumele următoare: *Statui, Cîntecul deșertăciunii, Turnul de fildeș* [19].

O altă axă a poeziei din primele volume, menținută și mai tîrziu în sfera atenției poetului, este consemnarea trecerii ireversibile a timpului, botezată de el însuși quasi-filozofie, pretext horațian, întruchipat în majoritatea poeziilor printr-un paralelism antagonic, ușor nuanțat ici și colo: veșnicie-clipă. Viziunea este romantică, sînt puse față în față actul constructiv al vieții și acțiunea nivelatoare a timpului asupra a tot ce-i cade sub determinare, iar atitudinea este rînd pe rînd a omului contrariat, uimit sau resemnat, mărginit la înregistrarea și reacția pasivă față de fenomenul dat, dar și cu unele răbufniri de dominare a perisabilității prin dragoste și creație și chiar prin revoltă socială.

Fulgi de clipe [20] din volumul *Din cînd în cînd* expune o succesiune de imagini ale realizării timpului din clipe trecătoare. Discursivă întîi, conferind punctuației o funcție emoțională, poezia își concentrează treptat substanța, printr-o justă proporționare a enumerării, „clipa" regăsindu-se în forme antipodice diverse: „tăcere și cuvînt", „zile,

[15] M. Eminescu, *Opere*, ed. Perpessicius, vol. I, Buc., 1939, p. 64.
[16] M. Codreanu, *Diafane*, p. 3.
[17] M. Codreanu, *op. cit.*, p. 57.
[18] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 52.
[19] M. Codreanu: *Statui*, Iași, 1914; *Cîntecul deșertăciunii*, Iași, 1921; *Turnul de fildeș*, București, 1929.
[20] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 49.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

nopți adînci", „haos și atom", „astru, vierme și om", „liniște și act" [21] etc. Relația stabilită, la locul cuvenit aici, este însă solicitată cu insistență mai peste tot [22], reluată și în cîteva poezii din volumele de mai tîrziu; frizînd manierismul, ea devine obositoare.

Pe fondul acestei idei, Codreanu practică regresiunea istorică, incursiunea în mitologie și religie. Panorama istorică, cultivată în amplele poeme romantice, încercată și de Eminescu în aceeași manieră de vastitate a compoziției, este utilizată de parnasieni într-o altă finalitate estetică: divinizînd frumosul, echilibrul și distanțarea, pentru ei mitologia și istoria sînt modalități de control și exercițiu de măiestrie, constituie riposta, considerată ca singura demnă, la ancorarea în pedestru și prozaic. Leconte de Lisle, Heredia au construit poezii nemuritoare, stilizînd în imagini de rară finețe tablouri din trecerea vremii, din istoria păgînismului și a religiei creștine. Înrudirea artei lui Mihai Codreanu cu a acestora din urmă nu poate fi susținută pentru primele volume decît parțial; poezia din această perioadă nu este structurată conform idealului parnasian, ci atestă o apropiere mai mare față de inspirația romantică. Codreanu va aborda istoria, mitologia și religia creștină doar ca simplu divertisment, ca o variație de decor, pe cînd, ulterior, ele vor deveni componente indispensabile ale viziunii sale poetice asupra vieții. Caracterul ornamental al evocărilor sale se drapează cînd într-o aparentă sete de cunoaștere, anihilată prin concluzii, în *Ultra coellos* [23], cînd într-o ironie voit solemnă într-o poezie ca *Saturn* [24]. Dorința de a învăța „istoria, de-a dreptul din lumină" [25] își află ipotetica înfăptuire în perindarea unor oameni de frunte ai vremurilor, pentru al căror zbucium poetul nu găsește motivare rațională. Nihilismul, concepția budistă despre viață ca iluzie, întîlnite la Eminescu, au impresionat puternic pe tînărul poet care, preluîndu-le, nu le poate asimila. Claritatea eminesciană, atît de grea de idei, suferă aici o sărăcire, ca și la Vlahuță, căci fără complexitatea noțiunilor vehiculate prin imagini magistrale, poezia devine descriptivă și filozofardă. Evocarea istorică menită să poarte sensurile filozofice rămîne exterioară lor, deci cu simplul rol de ornament.

Se pare însă că acolo unde Mihai Codreanu părăsește ambiția poeziei filozofice, demonstrarea și sentința pedantă cu citații erudite, atunci cînd se oprește la scene de viață cu descrierea cadrului, a unor situații și chipuri din care abia cititorul extrage armătura de idei, poezia nu are decît de cîștigat. Astfel, *Orgie* [26], cu o temă după *Quo vadis*, desfășoară o plastică descriere a unui fastuos banchet neronian. Imaginea picurării cu roze peste deșănțarea și gîndurile criminale ale împăratului stăruie permanent, însoțește fiecare nou

[21] M. Codreanu, *op. cit.*, p. 50.
[22] M. Codreanu, *Diafane*, p. 36; *Din cînd în cînd*, p. 25, p. 28, p. 33 etc.
[23] M. Codreanu, *Diafane*, p. 49.
[24] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 25.
[25] M. Codreanu, *Diafane*, p. 49.
[26] M. Codreanu, *op. cit.*, p. 35.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

aspect, contrastînd prin gingăşie şi puritate cu orgia din palatul imperial. Poate în această poezie s-ar putea observa o uşoară apropiere a poetului de parnasianism, printr-o aderenţă tematică, fără o contopire structurală. Afluxul de citaţii mitologice şi istorice, abundenţa sonorităţilor exotice, bogăţia minuţiei descriptive sînt doar cîteva însuşiri formale; atitudinea de distanţare, severitatea acestui ideal de artă au fost intuite şi încorporate mai tîrziu *(Dura Lex)* [27], cultivate voluntar întîi, devenind apoi, sau cel puţin creînd aparenţa desăvîrşită a unei trăsături temperamentale.

Mihai Codreanu este însă acum un nonconformist, afectarea pesimismului fără remediu este contrazisă de izbucnirile viforoase, de marile gesturi romantice. Printr-o îndelungată tradiţie romantică, de la Byron pînă la Baudelaire, răzvrătirea demnă împotriva unei autorităţi rigide, nedrepte, măreţia tragică a titanilor osîndiţi au fost transpuse în poeme şi simboluri vaste. Codreanu va dezbate şi el problema inadaptării şi a reacţiei active în numele unui înalt ideal etic. Ridicînd un *Imn* [28] libertăţii, ca principiu călăuzitor al descătuşării vieţii, proiectează revolta lui Vulcan împotriva lui Jupiter în plan universal *(Balada fulgerului)* [29], simbol al mîniei generatoare de răsturnări. O furtună pe mare [30], înfăţişată printr-un dinamism remarcabil al fluxului imaginativ şi verbal, este simbolul romantic al încleştării în lupta eroică cu destinul; eroul nu-şi doreşte izbăvirea, ci preferă moartea în valuri, într-un apogeu al forţei şi al acţiunii.

Revolta lui Cain *(Cain Nebunul)* [31], figurată în monologul — cu înţelepciuni amare — al unui nebun, nu mai are demnitatea puterii şi încrederii în ideal, se destramă în jale şi neputinţă; e plîngerea unui învins care-şi sfarmă credinţa în dumnezeu, în oameni şi în fericire, propovăduind moartea generală. Alcătuită într-o compoziţie de forţă şi imaginaţie, cu nuanţări şi despletiri ale comentariului, această formă de poem este abandonată în volumele de mai tîrziu, unde şi ideile şi realizarea lor în cadrul limitat al sonetului vor suferi o temperare, o estompare a exprimării directe, violente.

În aceste volume este întîlnit însă tonul frust, fără nici o voalare a intenţiei incluse, sarcasmul şi satira vehementă împotriva unor obiective concrete ale vieţii sociale. Depăşind tentaţia permanentă a ancorării în metafizic, M. Codreanu formulează viguros într-o poezie ca *Scrisoare* [32] cîteva capete de acuzaţie împotriva parazitismului social. Cu unele ecouri din Grigore Alexandrescu, influenţat evident, chiar ca formă de construcţie a poeziei, de Scrisorile lui Eminescu, Codreanu vizează succesiv cabotinismul literar, mondenitatea şi desfrîul, ipocrizia şi suficienţa. Aceleaşi obiective şi în *Pe hîrtie* [33].

[27] M. Codreanu, *Statui*, Iaşi, 1914, p. 79.
[28] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 33.
[29] M. Codreanu, *Diafane*, p. 128.
[30] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 22.
[31] M. Codreanu, *Diafane*, p. 68.
[32] M. Codreanu, *op. cit.*, p. 109.
[33] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 75.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

Deosebit de elocventă pentru completarea portretului tînărului poet răzvrătit social este situația poeziei *Părintească*, cu o temă după Andrée Gill, din volumul *Din cînd în cînd*, în prima lui ediție [34]. Poezia conținea o cinică întoarcere a semnificațiilor etice ale unui furt, dovedea cu candoare sarcastică adevărul că într-o societate de șarlatanie și concurență, hoția „nu-i mai puțin morală decît o moștenire" [35]. În ediția a II-a [36], poezia nu mai apărea, o dovadă deci că poetul începuse să meargă încă de pe acum pe calea renunțării.

Dar, pentru perioada în studiu, actul de revoltă este mai frecvent decît pasivitatea, fiind consemnat prin elemente artistice bogate, dintre care cîteva sînt și simboliste. Ironia romantică, satira evoluează în satanism suveran, de un tragism sec, oarecum detașat. Simbolul banchetului viermilor din mormînt [37], în directă legătură cu pasajul corespunzător din *Noapte de noiembrie* a lui Macedonski și cu unele note din Baudelaire, simbolul purtat de viperă, cucuvaie sau liliac, deci de cei oropsiți în întuneric, ură și singurătate, se mențin în linie morală și semnifică prohodul durerilor și revanșelor cinice ale unei forme de viață, impuse independent de voința celui ce o îmbracă. Reușita acestor poezii se datorește tocmai asimilării ideii de către imaginea simbol.

Dar nu trebuie ignorată incapacitatea poetului de a se lăsa captat total de simbol; el nu scapă — decît rareori — prilejul de a amesteca și aici retoricul, atît de potrivnic manierei simboliste, printr-o încercare permanentă de explicitare și epuizare a sensurilor prin linii directoare, lipite poeziei. Macabrul, nervozitățile sumbre ale iernii pustiite, tăcerea cavourilor, fluturarea corbilor, muzica delirantă sau obsesivă, însetarea de ținuturi misterioase își pierd în poezia lui Codreanu caracterul fluctuant, incert și se organizează în imagini finite, cu contururi palpabile, imagini reductibile la termenii care sînt mai degrabă ai comparației decît ai metaforei; poetul preferă certitudinea și descriptivul — în linie romantică — sugestiei practicate de simbolismul autentic.

Mihai Codreanu încearcă și cîteva traduceri din Baudelaire. Nu s-a hazardat însă în a traduce piese esențiale ale inspirației baudelairiene, poate conștient de diferențierile temperamentale și artistice existente între el și poetul tradus. Alegerea s-a oprit mai ales asupra pieselor cu nuanță romantică, transformată bineînțeles de Baudelaire printr-o ascuțire crudă a sensurilor, cu o finețe și un rafinament deosebit al sensibilității și imaginilor. Amestecul de concret și deschiderea spre abisuri, de durere răvășită și nostalgie, de terifiant și duioșie, de credință și blasfem plutește cu arome derutante în poeziile acestea. Multe motive lirice din poeziile traduse din Baudelaire determinaseră sau se întîlneau numai cu motive similare ale poeziei lui Codreanu:

[34] M. Codreanu, *op. cit.*, p. 56.
[35] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 61.
[36] Ediția a 2-a a volumului *Din cînd în cînd* a apărut la București, Alcalay, Biblioteca pentru toți, nr. 630, [1905].
[37] M. Codreanu, *Diafane*, p. 97.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

deruta înspăimîntată în fața spațiului mut ce înconjoară ființa umană, incapacitatea pătrunderii misterului; pretextul romantic al înălțării deasupra banalității, superioritatea efortului spre lumină în comparație cu platitudinea searbădă; visul romantic, seninul unor lumi imaginate ce copleșesc gîndul cu bucurii nebănuite; lauda vinului, a țigării sau a ceaiului, voluptăți împărtășite sau solitare etc.

Expresia rafinată a lui Baudelaire, sensibilizînd o surprinzătoare bogăție sufletească, înclină mai întotdeauna spre dezvăluiri bruște, spre alăturări dramatice, în metafore neobișnuite. Cu fidelitate, traducătorul urmează întrutotul poezia lui Baudelaire, redîndu-i frumusețea cel puțin prin imagini, dacă ritmul, muzicalitatea versului nu puteau fi captate.

Deși a rămas toată viața un admirator al poeziei baudelairiene, Codreanu a renunțat la continuarea traducerilor sistematice din ea. Însușirile sale poetice, o anume fluiditate lejeră, o tentație spre facilitate în versificație și chiar factura afectivă și intelectuală mai superficială, cel puțin așa cum o reflectă poezia sa, nu-l recomandau ca traducător optim al lui Baudelaire. Un Arghezi sau un Al. A. Philippide vor realiza, mai tîrziu, perfecțiunea acestei poezii, deficiențele transpunerii dintr-o limbă în alta devenind minime prin efortul lor de creație, nu numai de fidelitate.

*

Dacă în poezia filozofică și socială Mihai Codreanu pornește de la romantism și, după cum s-a văzut, cu unele infiltrații simboliste și din sursa mărturisită a poeziei baudelairiene, un ultim aspect al lirismului său, poezia de dragoste, atestă pe lîngă apartenența generală la orientarea romantică și cîteva trăsături particulare, suficiente pentru a-i conferi, încă de pe acum, un profil original, căruia poetul i-a intuit valoarea și i-a menținut-o pe parcursul întregii sale evoluții poetice, ceea ce îi va da acea unicitate remarcabilă în literatura română.

În volumul *Diafane*, construit mai ales sub influența lui Eminescu, se constată prezența unei prime ipostaze a iubirii: zbaterea dureroasă între adorație și ură, femeia văzută ca înger și demon. Paralelismul este reluat în mai multe poezii, trecîndu-se de la idolatrie la rechizitoriu. Impregnat de procedeele romantice ale liricii de dragoste a lui Eminescu, Codreanu va acoperi cu sarcasmul acuzațiilor fățărnicia femeii [38] și va moraliza, cum au făcut mai toți epigonii lui Eminescu:

„O minciună zîmbitoare
orișicînd va fi femeie" [39].

Dar lirismului acestei perioade îi sînt specifice stările de exaltare, rod al trăirilor directe, manifestate mai întîi printr-o risipă de fastuos în portretizarea femeii iubite și în descrierea cadrului. Exuberanța

[38] M. Codreanu, *Diafane*, p. 78.
[39] M. Codreanu, *op. cit.*, p. 52.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

tinereții plasează dragostea în decoruri de vis, în care fulguirile de străluciri diamantine, cununile de crini și roze, muzica feerică a harpelor concurează cu exaltarea sentimentului, într-un baroc de podoabe și gingășii. Muza inspiratoare, stăpîna nopților, este caracterizată în același mod, învăluită în feeric, într-o voluptate de sclipiri și adieri. Și natura în poezia lui Codreanu este reprezentată mai ales prin tablouri de noapte, dînd poetului posibilitatea să-și expună întreaga recuzită de podoabe, pentru confecționarea unei atmosfere de sărbătoare perpetuă.

Gustul acesta pentru ornamental și fast, dar într-o organizare plastică mai concentrată, mai echilibrată, îl va fi întîlnit Codreanu și în cele două piese traduse de el în perioada în care ne ocupăm: o dramă[40] de Jean Richepin și *La princesse lointaine*[41] de Edmond Rostand. În poezia originală însă, manierismul procedeului este sesizabil, cu atît mai mult cu cît în spatele acestui flux imaginativ nu se ascund sentimente prea profunde[42].

Și pentru că erotica nu era un capitol definit al afectivității sale, ci își căuta modalitatea optimă de întruchipare artistică, în poezia lui Codreanu apare un echilibru ce începe a se statornici, depășind exagerările, excesul ornamental. În versuri se strecoară treptat discrete și elegante armonii de serenadă sau madrigal, ceremonia reținută a declarațiilor de dragoste făcute în sonete. Acordurile acestea vin din epoci situate cu mult înaintea romantismului, din vremea trubadurilor, prin Petrarca și Ronsard, prelungindu-se apoi în literatura franceză chiar pînă spre pragul secolului al XX-lea, prin poezia lui Edmond Rostand.

Lirica de dragoste a unui Cincinat Pavelescu, adesea comparată cu a lui Mihai Codreanu, rămîne străină sau la suprafața acestei atmosfere, nu-i înțelege subtilitățile și jocul puțin afectat, dar întotdeauna tandru, chiar dacă sentimentele sînt ușor voalate.

Reticența și distanțarea sînt exteriorizate la Mihai Codreanu printr-o formulă de adresare în care se utilizează întotdeauna pluralul. Modalitatea, pusă desigur la dispoziție de lecturile din literatura franceză, va fi păstrată în mai toate poeziile de dragoste din volumele de mai tîrziu. Atitudinea aceasta pare a fi cel mai intim legată de structura sufletească a poetului, de înclinarea sa spre o oarecare desuetudine, spre poza plină de eleganță, atitudine în care poetul va păstra, cu un echilibru din ce în ce mai bine dozat, măsura de sentimentalism care îl va păzi de ariditate.

---

[40] Mihai Codreanu, *Martira*, dramă în cinci acte, în versuri, prelucrare după Jean Richepin, Iași, ed. I, f. a.

[41] Edmond Rostand, *Prințesa'ndepărtată*, piesă în 4 acte, în versuri, traducere de M. Codreanu..., Iași, 1903.

[42] Probabil că în această serie imagistică își are izvorul și titlul primului volum al lui M. Codreanu, *Diafane*.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

Cu prea multă ușurință glumează în *Cupidon*[43], cu cîteva note stridente în *Serenadă*, *Fedora*[44] sau în *Fantoma*[45], cu cîteva artificialități în acea galerie de tablouri ivite din omagiul frumuseții ochilor iubitei *(Spre soare* și *Licăriri)*[46], în care relua și o experiență mai recentă, aceea a parnasienilor și în special a lui Sully Prudhomme, modernul trubadur își exercită însă arta aproape cu desăvîrșire în cîteva compoziții, din care citățm sonetul *Lacrima*[47], apropiat ca tonalitate și chiar ca arhitectură de un sonet celebru al lui Ronsard, *Quand vous serez bien vieille...*

Deși deziluziile, prelungite într-o lirică a elegiacului, nu-l coplesiseră încă, în unele poezii se întrevede o resemnare calmă, demnă, acum momentană, mai tîrziu stabilă, a cărei expresie este tulburată doar de intervenția ornamentului romantic:

„Căci dac-a voastră nepăsare
cu umilință m-a rănit,
în clipa asta nu mă doare
nimic din tot ce-am suferit...
...și-n schimbul zîmbetelor voastre
și toate-a voastre ironii,
poetu-n sferile albastre
vă urcă-n clare veșnicii;
Iar cînd în pletele buclate
vă va luci eternul nimb,
va ști de el că-s înstelate
și n-a cerut nimica-n schimb!...“[48].

*

După cum s-a putut constata, poezia lui Mihai Codreanu din aceste volume de început, fără apartenență la o anumită orientare estetică, folosește motivele și procedeele ce pluteau în epocă, pornind de la Eminescu, cunoscînd influența lui Baudelaire, și a simbolismului, dar descinzînd în esență din romantism, în sensul larg al noțiunii, prin concepție și modalitate formală de realizare artistică. Cu multe deficiențe, dar și cu evidente izbutiri, primele volume au avut calitatea de a încerca o diversitate de idei, sentimente, atitudini și forme de artă, de a cristaliza chiar în cuprinsul lor un ideal poetic original, de a structura în cîteva reușite o inspirație haotică, supusă treptat controlului lucid al maturității artistice, pînă la acea „finețe de tușeu“[49] a sensibilității și expresiei din volumele care au urmat, pe care o releva G. Ibrăileanu ca element caracteristic al poeziei lui Mihai Codreanu.

---

[43] M. Codreanu, *Diafane*, 114.
[44] M. Codreanu, *op. cit.*, p. 23, 76.
[45] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 37.
[46] M. Codreanu, *op. cit.*, p. 68, 79.
[47] M. Codreanu, *Diafane*, p. 56.
[48] M. Codreanu, *Din cînd în cînd*, p. 47.
[49] G. Ibrăileanu, *Scriitori români și străini*, Iași, 1926, p. 104.

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)

LES DÉBUTS POÉTIQUES DE MIHAI CODREANU

RÉSUMÉ

Dans ce travail, l'auteur s'occupe des débuts poétiques de Mihai Codreanu, aspects moins étudiés jusqu'ici. On y tente de définir les caractères essentiels des premiers recueils de vers du poète, *Diafane* („Transparences") et *Din cînd în cînd* („De temps en temps").

L'analyse de ces volumes offre des suggestions relatives aux affinités littéraires du poète, aux sources et aux influences sous le signe desquelles il s'est formé. On constate ainsi que le poète emploie divers motifs et procédés, dominé surtout par l'influence d'Eminescu et de Baudelaire. Durant cette première période Mihai Codreanu est un romantique, bien que les expériences parnassiennes et symbolistes ne lui soient pas étrangères.

D'autre part, certaines poésies du début nous donnent la possibilité de dessiner le profil original du poète, frappant dès maintenant et cultivé constamment jusqu'à la fin de sa vie.

10 — c. 7650

BDD-A1596 © 1965 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:59 UTC)